

“Klimaat moet in de genen komen”

Klimaatakkorden zijn er gesloten tussen rijk en gemeenten (november 2007) en rijk en provincies (januari 2009). Het akkoord tussen rijk en waterschappen komt begin volgend jaar. Hoe kunnen de lagere overheden dat concreet invullen? Een gesprek met Ron de Graaf (projectleider Lokale en Regionale Klimaatiniciatieven) van het ministerie van VROM over met name de rol van gemeenten.



Ron de Graaf

“Er zijn in twee jaar tijd al enorm veel initiatieven op gang gekomen op lokaal niveau. Niet alleen door gemeentelijke organisaties, ook van bedrijven en burgers. Er is een slag gemaakt in termen van partnership; samenwerking met andere partijen is essentieel. De afspraken die gemaakt zijn in de klimaatakkorden geven een bestuurlijke basis en houvast. Lokale overheden kunnen daaraan gehouden worden en willen dat ook in toenemende mate. Er is een bruisende lokale klimaatbeweging ontstaan. Dat is goed gelukt. Maar we zijn er nog niet. De vraag is essentieel hoe klimaatiniciatieven geborgd worden in de collegeprogramma's.”

“Het klimaat moet in de genen van de

mensen komen. Slechts een tiende van wat er moet gebeuren, valt onder de directe invloedssfeer van de gemeente. De rest moet worden ingevuld door ondernemers en burgers. Dat vereist blijvende aandacht. De gemeenten kunnen om te beginnen het goede voorbeeld geven, zoals investeren in duurzame stadskantoren, scholen en wagenparken. Geef voorlichting over wat er allemaal gebeurt en wat er allemaal mogelijk is: mensen enthousiasmeren. Ook citymarketing is belangrijk. Laat als stad zien dat je voorop loopt, steden onderscheiden zich graag als het gaat om vooruitstrevend klimaatbeleid.”

De vrijblijvendheid voorbij

“Na twee jaar aansprekende lokale klimaatiniciatieven zie je dat gemeenten hardere afspraken willen maken met het rijk. Naast stimuleren en kennisoverdracht gaan we ook meer in de richting van strengere normen. Normen die niet het gemiddelde ambitieniveau aangeven, maar die een stap verder gaan. Zo wordt er gevraagd om een energieprestatienorm voor de bestaande bouw. Wat ik ook motiverend vind, is dat gemeenten het rijk vragen om monitoring, zodat ze kunnen zien welke

resultaten ze hebben geboekt en zich kunnen meten aan andere gemeenten. Dat is voor mij een teken dat het niet vrijblijvend is en dat ze het durven om zichzelf te vergelijken met andere gemeenten en daarvan willen leren. Dat betekent dat het onderwerp leeft.”

“Of alle klimaatdoelstellingen uit de klimaatneutrale programma's van steden -die vaak veel ambitieuzere doelstellingen hanteren dan de klimaatdoelstellingen van het Rijk- gehaald worden, weet ik niet. De landelijke klimaatdoelstellingen van het Schoon en Zuinig programma in 2011 worden zeer waarschijnlijk wel gehaald. Maar voor het halen van de landelijke doelstellingen in 2020 moeten met name als het gaat om de gebouwde omgeving en duurzame energieproductie alle zeilen worden bijgezet. We zijn nu druk bezig om hiervoor aanvullend beleid te ontwikkelen. Hoe je het ook wendt of keert, uiteindelijk moeten op het lokale niveau veel van de maatregelen genomen worden. Liefst 80 procent van alle energieverbruik vindt plaats binnen gemeentegrenzen. Dus daar moeten we de oplossing zoeken. Dat is de kracht van de lokale aanpak die we met zijn allen hebben ontwikkeld.” ■

“Waterschappen besparen op eigen bedrijfsvoering”

“Het Klimaatakkord tussen rijk en Unie van Waterschappen wordt in januari 2010 verwacht. In dit akkoord willen de waterschappen met het Rijk afspraken maken over sectorbrede klimaatambities. De afspraken in dit convenant zijn niet juridisch afdwingbaar, maar zij geven wel het doel aan waar onze gezamenlijke inspanningen op zijn gericht. Wij denken dat we hierin een voorbeeldfunctie kunnen vervullen. Wij willen in de uitvoering met name samenwerken met Rijkswaterstaat en gemeenten. Het idee is om via themateams kennis te

vergeven, te verspreiden en voorbeeldprojecten op te zetten. Verschil met de andere akkoorden van gemeenten en provincies is dat we ons vooral ook op de eigen bedrijfsvoering richten. We gebruiken zelf namelijk veel energie in de afvalwaterzuivering, onze belangrijkste taak naast de zorg voor het watersysteem (dijken en waterpeil). De totale energiebehoefte van alle waterschappen samen is vergelijkbaar met de behoefte van 150.000 huishoudens, een stad als Haarlem. Op dit moment doen we al erg veel aan energiebesparing. We voorzien nu zelf

al voor 20 tot 25% in de eigen energiebehoefte door opwekking van biogas. In 2020 denken we zeker 30% minder energie nodig te hebben. Er zijn zelfs 12 van de 26 waterschappen die gezamenlijk proberen rioolzuiveringsinstallaties te realiseren die energie leveren in plaats van dat het energie kost (de zogenaamde Energiefabriek). De eerste resultaten zijn veelbelovend.”

Rafaël Lazaroms
van de Unie van Waterschappen

“Leg klimaatdoelen vast in collegeprogramma”

“Gemeenten zijn zich bewust van de urgentie om klimaatbeleid te ontwikkelen. Liefst 320 van de 441 gemeenten hebben een klimaat-subsidie aangevraagd en dat zegt genoeg. Daarbovenop worden forse investeringen gedaan uit eigen gemeentekas. Gemeenten hebben nog wel behoefte aan feitelijke ondersteuning over wat ze het beste kunnen doen en wanneer. Dure adviseurs zijn daarvoor niet nodig. Het geheim zit hem in de gemeenten zelf. Tal van goede duurzame initiatieven zijn inmiddels in gang gezet en dit betekent dat niet langer elke gemeente alles zelf uit de kast moet halen om klimaatneutraal te worden. Leren van elkaar is in dit geval goud waard. Om van

elkaars kennis en ervaring te profiteren biedt de VNG, samen met de andere partners uit het Klimaatakkoord, de helpende hand via de site www.duurzameoverheden.nl met allerlei praktijkvoorbeelden. Het gelijknamige jaarlijks congres van deze partijen op 19 november zal ongetwijfeld eveneens voor de nodige impulsen zorgen.

De kracht van een duurzaam klimaat ligt in de raad. De ervaring leert dat gemeenten die een toekomstig klimaatdoel bestuurlijk hebben vastgelegd, betere resultaten boeken. Daar bieden de gemeenteraadsverkiezingen van voorjaar 2010 kansen. Ik wil bestuurders en vooral raadsleden oproepen na de verkiezingen



hun klimaatdoelen vast te leggen in het collegeprogramma. Een duurzaam klimaat is geen modetrend, maar een investering welke zich in de toekomst terugbetaalt.”

*Annemarie Jorritsma,
voorzitter Vereniging van Nederlandse Gemeenten*

“Voor de troepen uitlopen”

“De waarde van het Klimaatakkoord is dat gemeenten een prikkel krijgen om verdere stappen te zetten op klimaatgebied. Het Klimaatverbond helpt daarbij als katalysator. Als enige klimaatorganisatie zitten wij aan tafel bij de besprekingen over de voortgang van het Klimaatakkoord. Zo'n tien keer per jaar bespreken we samen met het regieteam en projectteam de vorderingen en nieuwe plannen op het ministerie van VROM. We dienen zelf ook voorstellen in en voeren die uit. Vier van de klimaatambassadeurs zijn ook bestuurslid van Het Klimaatverbond. Zo kun je snel schakelen. Als we een bepaalde leemte constateren, kunnen we daar als onafhankelijke organisatie snel op inspringen. Dat is een stuk lastiger voor

de koepelorganisaties VNG, IPO en Unie van Waterschappen, want dat zijn betrokken partijen in het akkoord.

Het Klimaatverbond loopt voor de troepen uit. Zo hadden we alle provincies al lid gemaakt van het Klimaatverbond voordat het Klimaatakkoord er lag. Inmiddels zijn ook een aantal waterschappen lid geworden. En je ziet bij het Klimaatakkoord dat nu ook deze partijen na de gemeenten erbij worden betrokken. Gemeenten staan dicht bij de inwoners en kunnen directer de mensen enthousiast maken. Maar provincies hebben zeker een net zo grote verantwoording naar de burgers toe. Zo kunnen ze het voortouw nemen op het gebied van energiezuinige verlichting, zoals gebeurt in Friesland



en Utrecht. Met subsidieregelingen kunnen ze gemeenten stimuleren mee te doen en daar kunnen alle inwoners van profiteren. Zo kunnen we samen meters maken.”

*Hetty Hafkamp,
voorzitter Klimaatverbond*

“Niet alles op dezelfde leest”

“Bij de ondertekening van het Klimaat en Energieakkoord in januari dit jaar kwamen de provincies samen uit op een investering van 200 miljoen euro in duurzame projecten. Dankzij versnelde investeringen in het kader van de energiecrisis komt daar nog eens 150 miljoen euro bovenop.

De inzet gebeurt zowel binnen de eigen provinciegrenzen als samen met andere provincies. Het IPO probeert het beste uit elke provincie te krijgen. Zo is de ene provincie meer geschikt om windmolens te zetten, en in een ander komen zonnepanelen of geothermie beter tot hun recht. Zo kom je tot een meer duurzame energieproductie dan wanneer alles op dezelfde leest wordt geschoeid.

Een provincie kan zaken op een hoger niveau aanpakken. Voor een restwarmtenet is bijvoorbeeld een gemeente vaak net iets te klein. Een

provincie kan een aantal gemeenten bij elkaar brengen om dat te realiseren. In het noorden van het land is een energiecentrale gebouwd waar boeren uit de omgeving hun afval naar toe brengen om te verbranden. Met de opgewekte energie wordt een bejaardentehuis verwarmd. De provincie helpt bij projecten die het lokale overstijgen.

De drie noordelijke provincies samen willen koploper zijn op het gebied van beter geïsoleerde huizen. Ze streven naar 100 000 woningen die in 2015 moeten voldoen aan hun ambities op het gebied van energiebesparing.

Soms kun je meerdere problemen in één project oplossen, zoals de inrichting van een gebied. Eindhoven is een mooi voorbeeld. In de binnenstad heeft Philips zijn fabrieken gesloten. Daarom stijgt het grondwater en dreigen bewoners natte voeten te krijgen. Gekeken



wordt nu hoe dat opgepompte grondwater gezuiverd kan worden en als energiebron of als koelwater kan dienen in de wijk. Dat idee is uitgewerkt na een impulsbijeenkomst waarin de provincie een aantal partijen bij elkaar bracht om te zoeken naar ruimtelijke aanpassingen aan het veranderend klimaat.”

*Marten van der Gaag,
programmaleider Klimaat, Energie en Ruimte
bij het Interprovinciaal Overleg (IPO)*